İBNİ KÂSIM

Mâlikî mezhebinin en meşhûr âlimi. İsmi Abdurrahmân bin Kâsım Utakî'dir. İbni Kâsım ismiyle meşhûr olup, künyesi Ebû Abdullah'tır. 132 (m. 750) senesinde Mısır'da doğdu. 191 (m. 806)'da Kahire'de vefât etti. Kabri Kurafe kabristanındadır.

Fıkıh ilminde büyük bir âlim olan İbni Kâsım, ilim öğrenmek için büyük gayretler gösterip, bütün malını bu uğurda harcamıştır. Yirmi sene İmâm-ı Mâlik'in derslerine devam edip, ilmi ondan öğrendi. Ayrıca Bekir bin Mudar, Nâfi bin Ebî Nuaym, Yezîd bin Abd-ül-Melik, İbn-i Uyeyne gibi zamanının diğer meşhûr âlimlerinden de ilim öğrenip, hadîs rivâyet etmiştir.

İmâm-ı Mâlik'ten fıkıh ilminin inceliklerini çok mükemmel bir şekilde öğrenen İbni Kâsım, O'ndan sonra Mâlikî mezhebinde söz sahibidir. Bu mezhebi Mısır'da Magribte (batıda) o yaymıştır. İmâm-ı Mâlik vefât edince, talebeleri İbni Kâsım'ın derslerine devam ederek, ilim öğrenip yetişmişlerdir. Ondan ilim alıp, rivâyette bulunanlar, kendi oğlu Mûsâ Esbag bin Ferec, Sa'îd bin Îsâ, Muhammed bin Seleme, Haris bin Miskîn, Îsâ bin Mesrûd ve diğer âlimlerdir.

İmâm-ı Mâlik'ten sonra, Mâlikî mezhebinde en çok ilmi olan ve güvenilen bir âlim olan İbni Kâsım, zamanının âlimleri tarafından ilmiyle, takvâsı (haramlardan kaçması) ile ve yaptığı hizmetleriyle medh edilmiştir.

İbn-i Kâsım, Mâlikî mezhebinde en kıymetli ve meşhûr fıkıh kitabı olan "el-Müdevvene" adlı kitabı yazmıştır. Bu eserinde, hocası İmâm-ı Mâlik'ten yaptığı rivâyetler ve Mâlikî mezhebi hakkında verdiği izahlar toplanmıştır. Bu eser önce Esad bin Fûrut tarafından tertip edilmiş, sonra da Keyruvan kadısı Sahnun Ebû Sa'îd et-Tenuhî tarafından yeni bir tertiple ele alınıp, Kâhire'de 1323 (m. 1905) yılında yirmi cilt hâlinde basılmıştır. İbni Kâsım'ın Müdevvene adlı bu eserine, bir çok Mâlikî âlimi tarafından şerhler yazılmıştır. Bunlardan Ebur'ruh Îsâ bin Mes'ûd ed-Delavî'nin yaptığı şerh ve Seyyid bin İnan el-Mâlikîel-Ezdî'nin yaptığı şerh ve bu şerh üzerine Ebu'l-Fadl Iyâd bin Mûsâ el-Yahsabî, (Etten bihât-ül-müstanbita fî şerhi müşkilatil Müdevvene) adlı bir tenbîh (açıklama) yazmıştır. Buna da ayrıca Abdülvehhâb bin Ahmed eş-Şa'rânî muhtasar yazmıştır. Bunlar üzerinde de daha başka çalışmalar ve incelemeler yapılmıştır.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Vefeyât-ül-a'yân cild-3, sh. 129
2) El-A'lâm cild-3, sh. 323
3) Mu'cem ul Müellifîn cild-5, sh. 165
4) Tehzîb-üt-tehzîb cild-6, sh. 252
5) Tezkirât-ül-huffâz cild-1, sh. 356
6) Şezerât-üz-zeheb cild-1, sh. 329
7) Hediyyet-ül-ârifîn cild-1, sh. 512
8) Keşf-üz-zünûn cild-1, sh. 1644
9) Kâmûs-ul-âlâm cild-1, sh. 654
10) Ed-Dîbâc-ul-müzehheb sh. 146